

Paavo Väyrynen: **Finlands utrikespolitik — den nationella doktrinen och framtidens mänsklig-hetspolitik.** Söderström & Co. Förlag, Juva 1988. 321 s.

Lausunto Paavo Väyrysen väitöskirjasta

Suomalaisten politologisten väitöskirjojen vastaväittäjät ovat monissa tapauksissa muokanneet lausuntonsa kirja-arvosteluksi Poliitikka-lehteen. Tässä julkaistava oma lausuntoni Paavo Väyrysen väitöskirjasta on alkuperäisessä muodossaan. Lausunto pyrkii integroimaan mukaan myös väitöstilaisuutta. Erilisen kirja-arvion laatimista en enää kokenut mielekkääksi tehtäväksi ja oletaisin lukijankin olevan kiinnostuneempi juuri lausunnosta. Varsinaisesti esikuvaa hakematta on tässä yhteydessä mieleeni tullut Statsvetenskaplig tidskriftin tapa julkaista politologian professuurien hakijoiden tuotannosta annettuja asiantuntijalausuntoja.

Arviooni on luonnollisesti omalla tavallaan vaikuttanut tietoisuuteni alan muista suomalaisista väitöskirjoista ja kehittyneestä arvostelukäytännöstä. Viitemainitussa onkin jotain havahduttavaa ja yhteenvedoa kaipaavaa. Selvitysteni ja laskujeni mukaan kansainvälisen politiikan alaan luettavia väitöksiä on 1970- ja 1980-luvuilla (aiempiin ei kannattane tässä puuttua) ollut kaikkiaan yhdeksän: Raimo Väyrynen 1973, Vilho Harle 1975, Harto Hakovirta 1976, Kalevi Ruhala 1977, Esko Antola 1980, Jouko Matilainen 1984, Moise Adjangba 1985, Jyrki Käkönen 1986, Paavo Väyrynen 1988. Yhdestä on arvosanaksi tullut non sine, viidesta cum laude ja kolmesta magna. Seitsenluokkaisesta asteikosta on käytetty vain kolmea keskimmäistä luokkaa. »Huonoimman» ja »parhaan» väitöskirjan väliin jää yksi arvosana. Keskimmäisestä luokasta on ilmeisesti muodostunut varsin avara.

Raja kansainvälisen politiikan tutkimuksen ja muun politologian välillä on tietenkin liukuva. Olen jättänyt luettelostani pois ainakin kolme sellaista väitöskirjaa, joita voi hyvin pitää puoliksi ulkopoliittikkaa tai kansainvälisiä suhteita koskevana. Arvosanakäytännöstä antamaani kuvaa niiden mukaanotto ei kuitenkaan mainittavasti muuttaisi.

Oma lausuntoni ja arvioni Paavo Väyrysen osalta on seuraava:

Åbo Akademi

Ekonomisk-statsvetenskapliga fakulteten

Tiedekunnan määräämänä vastaväittäjänä lausun valtios-tieteen lisensiaatti Paavo Väyrysen väitöskirjaksi tarkoitettua tutkimuksesta »Finlands utrikespolitik — den nationella doktrinen och framtidens mänsklig-hetspolitik»

(321 s.) sekä 7. 10. 1988 järjestetystä väitöksestä kunnioitavasti seuraavaa:

Väitöstilaisuus sujui normaalisti, joskin siihen toi tietynlaista omaa lisätunnelmaansa suurilukuinen yleisö ja runsaana paikalle saapunut tiedottajien joukko. Esitin vastaväitteet omalla luontaisella tyyllilläni ryhtyen tarpeen vaatiessa useampiportaiseen dialogiin ja tyytyn vastaukset noteeraamaan silloin, kun uusiin vastaväitteisiin ei ollut aihetta tai kun väittelijä vastasi kirjoittamaansa toistaen. Väittelijä puolustautui omalla luontaisella tyyllillään osoittaen hyvin hallitsevansa oman tutkimuksensa sellaisena, kuin se on. Yleisesti ottaen katson hänen puolustautuneen riittävän menestyksellisesti. Tietynlaisena tieteellisyyden osoituksena pidän erityisesti sitä, ettei väittelijä pyrkinyt itsepintaisesti pitämään kiinni kaikesta, vaan näki paikoin perustelluksi myös myöntää ongelmia tai puutteita. Käytössä ollut aika ei sallinut kaikkien yksityiskohtien läpikäymistä, mutta kokonaisarvioni kannalta olennaiset asiat ehdittiin käsitellä riittävästi.

Tutkimus jakautuu kahteen osaan. Käsitelen niitä peräjäälkeen, vaikka ne asiallisesti, käsitteellisesti ja osin menetelmällisestikin kytkeytyvät läheisesti toisiinsa. Ensimmäinen osa koskee lyhyesti sanottuna Suomen ulkopoliittikan doktriinia nykyisellään ja toinen osa doktriinin tulevaisuutta, erityisesti alueella, jota tekijä kutsuu ihmiskuntapolitiikaksi.

Ensimmäisen osan tavoitteena on siis selvittää, millainen Suomen nykyinen ulkopoliittinen doktriini kokonaisuudessaan (vähäisin, lähinnä turvallisuuspoliittista puolta koskevin rajoituksin) on. Sanalla »on» ei tässä ole aivan tavallinen merkitys, vaan tekijä esittää asiasta »hypoteettisen» käsityksensä, jonka yhteys reaalityöelisuuteen kaipaaj jäljempänä omat tarkastelunsa. Joka tapauksessa voidaan sanoa, että hypoteesi nojaa selvästi ilmenevään huomattavan suureen asiantuntemukseen, oivalluskykyyn sekä huomattavin osin praktisen syllogismin varaan väljästi rakennettuun päättelykaavioon. Tehtävänasettelua on pidettävä verraten vaativana.

Ensimmäinen osa lähtee liikkeelle aihepiiriin problematisoinnista, jossa kiintopisteinä palvelevat muiden tutkijoiden ja keskustelijoiden näkemykset yya-sopimuksen ja Suomen puolueettomuuden suhteesta sekä Suomen puolueettomuuden uskottavuudesta. Tätä seuraa Suomen ulkopoliittikan doktriinia koskevan aiemman tutkimuksen kartoitus, johon tekijä suhteuttaa omia lähtökohtiaan. Seuraavana on vuorossa tutkimusmenetelmän, siis päättelykaavion, esittäminen ja siihen kytkeytyvä doktriinin määrittely. Sen jälkeen tullaan ulkopoliittikan päämäärien teoreettiseen erittelyyn ja lopulta pääasiiaan eli Suomen doktriinin hypoteettiseen kuvaukseen ja sitä täydentävään doktriinin soveltamisen tarkasteluun. Dispositiointia voi yleisesti ottaen pitää onnistuneena, joskin päämäärien teoriatasoinen tarkastelu venyy ehkä tarpeettoman pitkäksi.

Tämä osa tuottaa tulokseksi verraten kattavan, syste-

matoidun kokonaiskuvan Suomen ulkopoliittikan opista. Aiemmissa tutkimuksissa aihe on käsitelty suppeammin, toisenlaisin menetelmin ja toisenlaisia doktriinin määritelmää käyttäen. Tässä työssä doktriini on käsitelty päämääriin ja maailmankuvaan perustuvaksi toimintaopiksi tai -säännöstöksi maailmankuvan sisältäessä tilannearvion ja käsityksen käytössäolevista keinoista.

Väyrysen luoman doktriinikuvan yksityiskohdissa ei ole sellaisenaan sanottavasti uutta, joskaan monet näistä kohdista eivät ole olleet asianmukaisesti esillä tähänastisessa aiheesta koskevassa tutkimuksessa. Osien järjestelmällistä koostamista on pidettävä melkoisena työsuorituksena ja lipsahtelemattoman perusasiatuntemuksen osoituksena. Kaikki osat on saatu päättelykaavan vaatimaan muotoon, mutta tämä ei todista, että työ olisi aina edennyt kaavan mukaan. Tähän kysymykseen ei väitöstilaisuudessa saanut täyttä selvyttä, mutta pidän joka tapauksessa olennaisimpana sitä, että lopputulos on kaavan systematiikan mukainen. Omaperäisenä on pidettävä lähinnä puolueettomuusdoktriinin kahtiajaosta ja ihmiskuntapolitiikan integroinnista syntyvää doktriinikuvan kokonaisrakennetta. Palaan jäljempänä tämän omaperäisyyden implikaatioon.

Tulosta ei voida arvioida vain sellaisenaan, vaan on otettava huomioon, millaisten tieteellisten, eritoten menetelmällisten, perusteiden varassa se lepää. Doktriinikuvan vertikaalinen rakenne — toisin sanoen doktriinin kunkin osan toimintaoppi ja sen pohjana olevat päämäärät ja maailmankuva — perustuu tekijän laatimaan, väljästi praktiseen syllogismiin kytkeytyvään päättelykaavaan ja on siten systematiikaltaan tieteellisuonteisesti perusteltu. Sen sijaan kuvan horisontaalinen rakenne — esim. puolueettomuuspolitiikan kytkeytyminen yya-sopimukseen ja ihmiskuntapolitiikkaan — pohjautuu ensisijassa paljaaseen ideoimiseen ja allaolevan, lähinnä kognitiivisuusluontoisen ja verbaalisen, todellisuuden asiantuntevaan heijastamiseen. Toissijaista tukea antaa ulkopoliittikan päämäärien teoreettinen erittely. Vertikaalirakenteessaan käytetty menetelmä ei määrää tuloksen detaljeja eikä asiasisältöjä, vaan toimii yleisempänä jäsentävänä apuvälineenä. Samalla tämä menetelmä ryhdistää doktriinin määritelmää ja antaa sille erityislaatuista menetelmällistä pohjaa. Vertikaalirakenteen menetelmällistä ratkaisua voi kaikessa väljyydessäänkin pitää arvokkaana kokeiluna, jolla on ainakin potentiaalista tieteellis-heuristista merkitystä. Horisontaalirakenteella on menetelmällisen pohjan puutteellisuuden vuoksi itsessään merkitystä vain yleisen keskustelun käynnistäjänä, mutta kokonaisrakenteen erottamattomana puolena tämäkin rakenne saa epäsuoraa tieteellistä merkitystä. — Sanotuista ongelmista huolimatta kyseessä on merkittävä lisä Suomen ulkopoliittikkaa koskevaan tieteelliseen keskusteluun.

Tekijä ei itse pyri peittelemään tuloksensa hypoteettisuutta, vaan avoimesti sitä korostaa työnsä erityispiirteinä. Doktriinin käytännön sovellutusta koskeva osa on

kohtuullisesti empiirisiin viittein varustettu. Varsinainen doktriinin kuvaus lepää sen varassa, että tekijä sanoo heijastavansa (tosin juuri tätä ilmaisua käyttämättä) politiikantekijöiden eli doktriinin luoja, osittain siis oman itsensä, ajatustapaa. Sanoisin, että hänen tiedonhankintatavassaan on kysymys tietynlaisesta kenttätutkimuksen, osallistuvan havainnoinnin ja kognitiivisen introspektion yhdistelmästä. Mielellään olisi nähnyt tekijän itsensäkin jonkin matkaa pohtivan tiedonhankintamenetelmiänsä ja niiden etikettejä. Ja kun tekijä sanoo käyttävänsä perusdatana yleisesti tunnettuja tosiasioita, herää kysymys, ovatko ne sittenkään kaikki yhtä yleisesti tunnettuja.

Mikäli tekijä väittäisi työtään empiiriseksi, sillä ei olisi väitteen vaatimaa pohjaa, koska tällöin pantiksi ei riittäisi asiantuntemuksen vakuuttaminen ja osoittaminen sinänsä. Kun ilmaistuna ambitiona on hypoteesi, kuvan rakentaminen noiden tunnettujen tosiasioiden varaan on jotenkin hyväksyttävää, joskin arviointikertoimeen vaikuttavaa. Tutkimuskohde luonnostaan näyttäisi vaativan mieluummin perusempiiristä tutkimustapaa.

Saatu tulos ei ole vain tietyllä tavalla »hermeneuttinen», mitä määrettä tekijä itse käyttää, vaan myös melkoisen »hermeettinen». Mitään tieteen tuntemaa keinoa ei ole olemassa, jolla vastaväittäjänä voisin ilman omaa laajaa ja perusteellista empiiristä tutkimusta tarkistaa, kuinka hyvin piirretty doktriinihypoteesi vastaa politiikantekijöiden todellista ajattelua. Intuitionvaraisesti ja oman asiantuntemukseni pohjalla pidän tulosta varsin uskottavana. Perinteisiä reliabiliteettiä tai toistettavuusvaatimuksia ei toki voida pitää oikeina ja kohtuullisina mittapuina kaikessa, varsinkaan syvästi hermeneuttisessa tutkimuksessa, mutta sellaisesta hermeneutiikasta ei tässä ole kyse, vaan asetelmasta, jossa vaatimus empiirisestä dokumentoinnista on varsin hyvin perusteltu. Saamani käsityksen mukaan väittelijä itse pitää epätodennäköisenä, että joku muu voisi hänen tutkimusprosessinsa toistaa, suositellen kirjassaan kuitenkin tuloksen testaamista empiirisissä jatkotutkimuksissa.

Siltä osin kuin tekijän rakentaman doktriinikuvan rakenne on omaperäinen, tähän viittasin edellä, se ei loogisesti ajatellen voi vastata muiden politiikantekijöiden keskuudessa vallitsevia näkemyksiä, sillä silloin se ei olisi omaperäinen. Siinä mitassa kuin katsottaisiin, että tekijällä ja muilla politiikantekijöillä on ollut toisistaan poikkeavia näkemyksiä, menisi pohja oletukselta, että politiikantekijöiden kesken vallitsee riittävä yksimielisyys, joka olisi työn tulokseksi heijastettavissa. Olen ymmärtänyt väittelijän haluavan pitää kiinni siitä, että doktriinikuvan horisontaalirakenteessa on hänen omaa luovaa panostaan, ja tässä hän onkin valinnut viisaasti, vaikka rakennelman pohjaan jää hypoteesiambitionkin kannalta tällöin tietty aukko.

Eräitä lisänäkökohtia: Tekijän doktriinimääritelmä on lingvistisesti hieman kyseenalainen tai ainakin se olisi kaitvannut taakseen lingvistisen lähtöselvityksen. Toisaalta

määritelmä on tavallaan uudentyyppinen ja kenties hyvinkin politiikantekijöiden ajatustapaa vastaava. Hieman epäselväksi on minulle jäänyt, kuinka tekijä voi yhtäältä sanoa pyrkivänsä doktriinin selventämiseen ja toisaalta useimmissa kaavioissa väittää doktriinia selväksi. Toki voidaan ajatella, että selkiinnytetään vielä selkiintymättömiä kohtia, mutta muotoilut voisivat silloin olla nyansoidumpia. — Puolueettomuuden uskottavuuden tekijä sanoo kirjassaan riippuvan lähinnä doktriinin ominaisuuksista, mutta väitöstilaisuudessa hän myönsi muidenkin vaikuttavien tekijöiden merkityksen, joten kysymys on teeman noudattamisen aiheuttamasta vajaan asetelmasta. Yleensä puolueettomuus saa tässä teoksessa kovin laajan sisällön erkaantuen osittain klassisesta kahden konfliktipuolen ja puolueettoman asetelmasta, joka alan tieteiskirjallisuutta hallitsee. Tekijän käsityksellä on Suomen tapauksen ollessa kyseessä vahvat perusteensa, joiden lähempi pohdinta ei olisi ollut pahitteeksi. — Kirjassa esiintyviin kansallisen edun ja maailmankuvan käsitteisiin voidaan ehkä kohdistaa toissijaisia huomautuksia, mutta niitä ei ole tarpeen tässä eritellä. — Ulkopoliittisen arvovalan käsite jää hieman ambivalentiksi, kun sen primaarimerkityksenä korostetaan yhtäältä sen tuottamaa tyydytystä ja toisaalta sen välineellistä käyttöarvoa. Jälkimmäinen on tärkeämpi ja tähän tekijäkin väitöstilaisuudessa yhtyi.

Väitöstilaisuuden jälkeenkin minua on jäänyt häiritsemään tunne, ettei integraatiopolitiikka ole sen painon ja yhä kasvavan merkityksen vaatimalla tavalla ja omalla nimellä integroitu yhdeksi doktriinikokonaisuuden vertikaaliosaksi. Väyräsen tekemä ratkaisu on melko puhtaasti kauppapoliittinen. En tiedä itse, kuinka tämä vaikea tehtävä voitaisiin onnistuneesti suorittaa, mutta se ei ole oikeastaan tehtävänikään. Totean vain, että tulos tältä osin jää vaivaamaan mieltä, vaikka Väyräsen sitten lissensiaattityönsä onkin perustelujaan vahvistanut.

Työn ennusteosasta minulle ei ole yhtä paljon sanottavaa kumpaankaan suuntaan. Tavoitteena on siis ennusteen laatiminen yhtäältä perusdoktriinista ja toisaalta, yksityiskohtaisemmin, ihmiskuntapolitiikasta. Vaikka ennuste ei kata erikseen kaikkia doktriinin vertikaalilohkoja, työtä on kohtuullisesti riittänyt jo tässäkin. Ulkopoliittikan ennustaminen on vaikea tehtävä ja nytkin tulokset jäävät, kuten tekijä itse oikein korostaa, osin »arvaamisen taiteen» puolelle. Portaittain kehitellen esitetyt, verrattain yleisluontoiset, ennen kaikkea tehtävän rakennetta osoittavat ennustemallit osoittavat oppinnäytteen tekijän kohtuullista mallinrakennuskykyä. Malleille on rakennettu ulkoista koherenssia perustamalla ne osittain aiempaan tutkimukseen. Ennusteet korostavat ulkopoliittikan perusopin muuttumattomuutta ja ihmiskuntapolitiikan, erityisesti kehitys- ja ympäristöpolitiikan, merkityksen kasvua. Tulos on mielekäs ja uskottava, vaikkakaan ei kaikin osin riittävin pohja-analysein perusteltu. Tekijän käsitys puolueettomuuspolitiikan asemasta ihmiskuntapolitiikassa on

tieteellisessä debatissa jo ehditty riitauttaa, mutta omat selvästi esitetyt perusteensa sillä on.

Vaikka annankin tekijän kehittämille malleille tuntu- van arvon oppinäytesuorituksena, pidän selvänä, että ne sisältävät käsitteellisesti ja analyysiteknisesti yhteensopi- mattomia aineksia. Mikäli tekijä olisi malttanut pitää ulko- poliittisen toimijan malleissaan implisiittisenä, kuten alkuosan doktriinikaavoissa, ongelmaa ei olisi ilmennyt. Toimijaa koskevat kysymykset oltaisiin voitu tällöinkin hyvin käsitellä ainakin sivuteemana. Koska tekijä ei usko poliitikkantekijöissä tapahtuvan olennaisia doktriiniin vaikuttavia muutoksia, ongelma jää osittain vain mallin ongelmaksi. Jäljellejääväkään käsitteellinen ongelma ei ilmeisesti vaikuta loppupäätelmiin niiden yleisluontoisuuden vuoksi. Mallit onkin tarkoitettu lähinnä tehtävänasetelun jäsentämiseen ja keskustelun systematisoimiseen.

Ennusteet on rakennettu tehtävän mutkikkuuden huo- mioon ottaen varsin vähälukuisen lähdeaineiston varaan ja lähteiden käyttö on pääosin päätelmiä taustoittavaa. Tosin erityisesti pitkään käsitelty Brundtlandin komission raportti on sisällöltään hyvin painava ja siten vankkaa perustaa ihmiskuntapolitiikan tulevaisuuden ennakoimise- lle antava. Riidattomia tämän raportin kaikki käsityk- set eivät varmaan ole, mutta en näe tässä Väyrysen omak- suman tutkimustavan kannalta suurta ongelmaa. Toki useampien raporttien tai tutkimusten tulosten vertaileva kartoitus olisi ollut ansioksi.

Keskeiset analyysit Neuvostoliiton suurvalta-aseman tu- levaisuudesta sekä Länsi-Euroopan ja atlanttisten suhteiden kehityksestä osoittavat kyllä maininnanarvoista asian- tuntemusta, mutta ylen alikomplisoiduiksi ne jäävät. Tätä tekijä ei ollut väitöstilaisuudessa nähdäkseen valmis myön- tämään, vaan vastasi väitteeseeni puhumalla pitkään ja ehkä monien mielestä vakuuttavasti kerraten sitä, min- kä oli kirjaan kirjoittanut. Minusta hän ei tässä ollut va- kuuttava, minkä tyydyin ajan lähetessä umpeutumistaan noteeraamaan. Tältä osin asia on kiistaton: analyysit ovat alikomplisoiduja. Muuttaisiko niiden mutkistaminen to- dellisuutta vastaaviksi lopullisia päätelmiä, on toinen ky- symys. Luultavasti ei. On varsin todennäköistä, että Neu- vostoliitto säilyy suurvaltana ja Eurooppa jaettuna vas- takkaisiin sotilasliittoutumiin.

Ennusteajanjakson epämääräisyys jää lukijaa häiritse- mään. Tekijä puolustautuu pääasiassa sillä, että tarkoi- tus on vain osoittaa kehityksen suuntia. Perustelua voi pitää tyydyttävänä.

Tekijän lanseeraamaa ja ennusteosassa yhä enemmän etualalle nousevaa ihmiskuntapolitiikan käsitettä voidaan pitää osuvana ja oletettavasti se saa myös oman suosion- sa suomalaisessa ulkopoliittisessa keskustelussa. Esitän sen osalta vain sen toissijaisen huomautuksen, etteivät tä- mänkään politiikan motiivit aina välttämättä ole syvim- mässä kantilaisessa mielessä niin korkeaeettisiä, kuin termi antaa ymmärtää. Ajatuskokeena, hyvin teoreettisena kyl- läkin, voidaan esim. kysyä, minkä verran Suomi antaisi

kehitysapua maailmassa, jossa muut maat eivät antaisi mitään.

Oppineisuuttaan osoittaessaan tekijä ei ole kovin va- kuuttava. Tietoteoreettiset pohdiskelut jäävät pintapuol- lisiksi ja kankeiksi. Tekijä kylläkin osoittaa tuntevansa jonkin verran myös tämän alueen kirjallisuutta. Viittau- ksia ulkopoliittikan doktriineja ja päämääriä koskevaan kir- jallisuuteen on kohtuullisesti. Kiinnekohtien käsittely on selostusluonteista, joskaan ei irrallista. Ote teoriapohjasta ei ole syvä. Metodologista lähteistöäkään ei ole runsaasti. Tätä vähää Väyrynen tosin todella tavalla tai toisella käyttää eikä kyseessä siten ole mikään irrallinen kirjalli- suuden käsittely.

Milloin työn rakenteen eleganssi ja systemaattisuus ovat joutuneet ristiriitaan, tekijä on ratkaissut asian aina jäl- kimmäisen eduksi. Korkeatasoinen systematiikka onkin laskettava tutkimuksen parhaisiin puoliin. Seurauksena on paikoin huomattavaa raskaslukuisuutta.

Tutkimus ei ole siinä mielessä tasapainoinen, että mon- net olennaiset kohdat käsitellään hyvin lakonisesti, mon- net toissijaisemmat jaksot taas ovat pitkiä. Väittelijä puo- lustautuu sillä, että olennaiset kohdat ovat luonteeltaan selvempiä. Vastausta on vastauksena pidettävä tyydyttä- vänä. Työn ensimmäisessä osassa puolueettomuuspoliit- tisten osien johdantolauseiden muotoilut ovat vajavaisia aiheuttamatta lopullista väärinkäsitystä. Tekstissä on siel- lä täällä tarpeettomantuntuista eteen- ja taaksepäin viit- tailua tekijän ilmeisesti pyrkiessä varmistumaan siitä, että lukija varmasti pysyy mukana. Teoksen kieliasun arvioi- misen jätän muille. Kuitenkin totean tekijällä olevan ky- kyä muotoilla lauseensa kielellisesti ja asiallisestikin hy- vin selkeiksi. Lähdeluettelossa ja kirjallisuusluettelossa on pari pikkuvirhettä, mutta yleisesti ottaen tämäntapaisia virheitä on hyvin vähän.

Valtiotieteen lisensiaatti Paavo Väyrynen on väitöskir- jassaan luonut systemaattisen ja avartavan sekä uskot- tavan tuntuisen kokonaiskuvan Suomen ulkopoliittikan doktriinista tuoden täten merkittävän lisän Suomen ulko- poliitiikkaa koskevaan tieteelliseen keskusteluun. Tä- tä ansiota täydentävät tekijän laatimat ennusteet. Työn yhteiskunnallinen relevanssi on kiistaton ja epäilemättä se käynnistää oman vaiheensa Suomen ulkopoliittisessa keskustelussa. Tulos perustuu kauttaaltaan hallittuun asiantuntemukseen, myös oivalluskykyyn ja systemaati- kon kykyyn sekä huomattavin osin tunnettujen tieteel- listen menetelmien ja teorioiden hyväksyttävään sovelta- miseen. Työn menetelmälliset suoritukset ja ansiot ovat väitöskirjan vaatimustasoa ajatellen riittävät. Keskeisil- lä metodisilla ratkaisuilla, lähinnä praktisen syllogismin väljällä sovellutuksella ja ennustemallien rakennustaval- la, saattaa olla laajempaakin heuristista merkitystä. Op- pineisuuttaan osoittaessaan tekijä ei ole vakuuttavimmil- laan. Työ osoittaa myös selvästi suurempaa viehtymystä pohdintaan ja kirjoittamiseen kuin empiiriseen tutkimus- työhön. Tutkimuksella on kyllä oma empiriansa, mutta

sen erityislaatuinen käyttö johtaa siihen, että varsinaisia empiirisiä tuloksia on niukanlaisesti. Tekijän ratkaisut ovat omalla tavallaan perusteltavissa, mutta perustelujen tieteellinen hyväksyttävyys on osittain kyseenalainen. Puutteet jäävät kokonaisuudessa siinä mitassa ansioiden varjoon, että suosittelen mielihyvin tämän väitöskirjan hyväksymistä opinnäytteenä tohtorin arvon saamista varten.

Mielestäni tämä ansioiltaan ja puutteiltaan vahvasti kaksijakoinen väitöskirja asettuu kokonaisuutena punniten non sine ja cum lauden välimaille, jälkimmäistä vaihtoehtoa lähemmäs. Alan tiedeyhteisön arvostelukäytäntö on ollut sellainen, että arvosanoilla on ollut vahva taipumus kasautua asteikon keskiosiin. Nähdäkseni tämä väitöskirja on heikoimpia ansiokkaampi, muttei parhaiden veroinen. Katson oikeaksi puolestani suositella sen hyväksymistä arvolauseella *cum laude approbatur*.

HARTO HAKOVIRTA
